

ТЕМА УРОКУ

Табличні величини (масиви) в мові Pascal

План уроку

1. Загальні поняття про масиви. Види та опис масивів в Pascal.
2. Введення елементів одновимірного масиву.
3. Виведення елементів одновимірного масиву.
4. Приклад програми опрацювання одновимірного масиву.
5. Складання програм опрацювання одновимірних масивів
6. Підсумки уроку та домашнє завдання.

Що ми дізнаємося?

1. Що таке масив? Які існують види масивів?
2. Як описати масив?

Що ми навчимося?

1. Вводити елементи масиву.
2. Опрацьовувати одновимірні масиви.
3. Скласти програми.

ЗРОЗУМІЙ, ЦЕ ПРОСТО!

Загальні поняття про масиви в Pascal.

Змінні якими ми користувалися до цього часу при складанні програм називалися простими.

Використання тільки таких змінних при складанні програм утруднює, а інколи робить неможливим розв'язування багатьох задач

Розглянемо такий приклад:

Скласти програму знаходження найбільшого з п'яти чисел: a, b, c, d, e

ЗРОЗУМІЙ, ЦЕ ПРОСТО!

```
program ex1;  
    var a, b, c, d, e, max: real;  
Begin  
    write('Введіть п'ять чисел');  
    readln (a, b, c, d, e);  
    max: = a;  
    if max < b    then max: = b;  
    if max < c    then max: = c;  
    if max < d    then max: = d;  
    if max < e    then max: = e;  
    writeln ('максимальне число = ', max);  
    Readkey;  
end.
```

Завдання: Скласти програму знаходження
найменшого серед 20-ти чисел?

ЗРОЗУМІЙ, ЦЕ ПРОСТО!

Масив – це група однотипних елементів, які мають спільне ім'я і розміщені в пам'яті **поряд**.

Особливості:

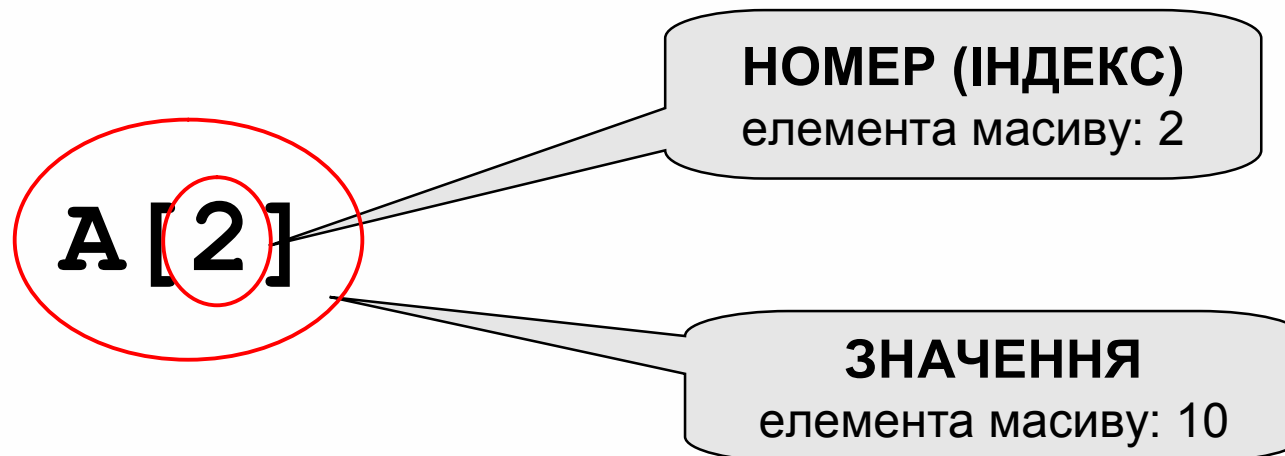
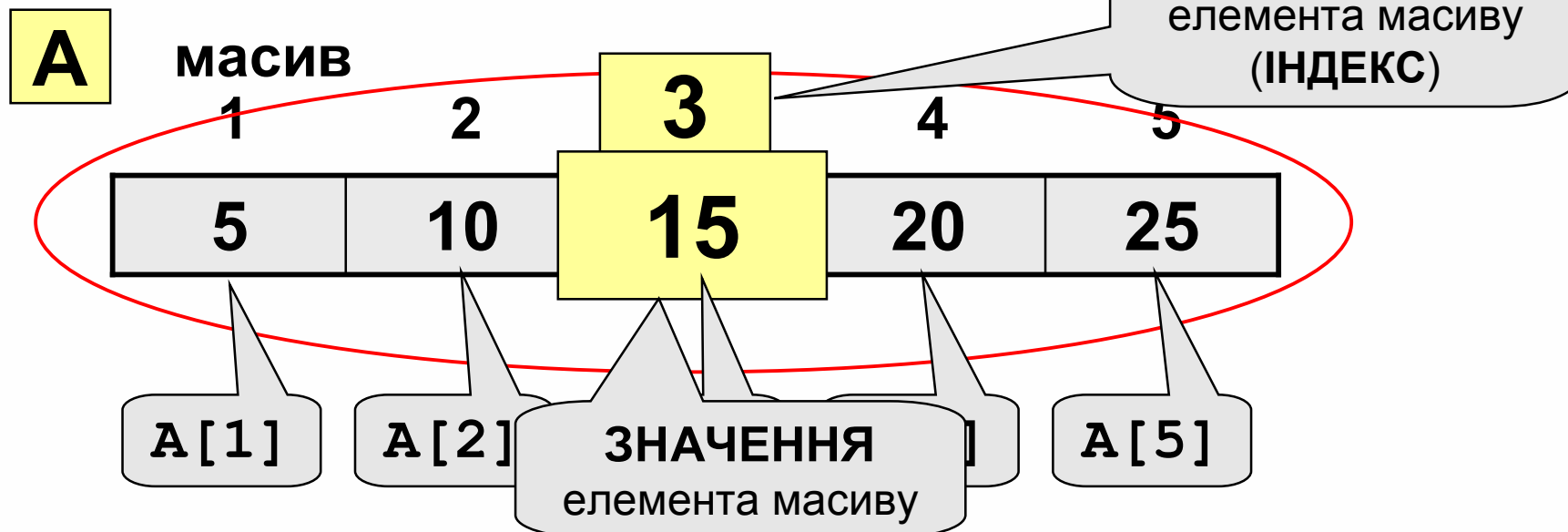
- всі елементи мають **один тип**
- весь масив має **одне ім'я**
- всі елементи розміщені в пам'яті **поряд**

Приклади:

- список учнів в класі
- квартири в будинку
- школи в місті
- дані про температуру повітря за рік

ЗРОЗУМІЙ, ЦЕ ПРОСТО!

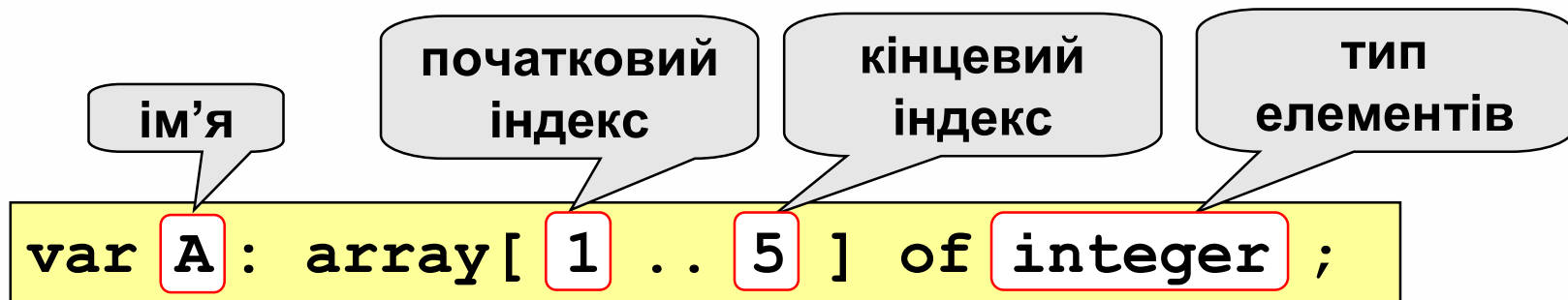
ЗРОЗУМІЙ, ЦЕ ПРОСТО!

Що потрібно вказати?

- визначити **ім'я** масиву
- визначити **тип** масиву
- визначити **кількість елементів**
- виділити **місце в пам'яті**

Оголошення масивів

Масив цілих чисел:

Розмір через константу:

```
const N=5;  
var A: array[1..N] of integer;
```


ЗРОЗУМІЙ, ЦЕ ПРОСТО!

Масиви інших типів: Оголошення масивів

```
var X, Y: array [1..10] of real;  
    C: array [1..20] of char;
```

Інший діапазон індексів:

```
var Q: array [0..9] of real;  
    C: array [-5..13] of char;
```

Індекси інших типів:

```
var A: array ['A'..'Z'] of real;  
    B: array [False..True] of integer;  
...  
    A['C'] := 3.14259*A['B'];  
    B[False] := B[False] + 1;
```


ВИКОНАЙ, ЦЕ ПРОСТО!

Що неправильно?

```
var a: array [1..10] of integer;
```

...

```
A[5] := 4.5;
```

```
var a: array ['a'..'z'] of integer;
```

...

```
A['b'] := 15;
```

```
var a: array [0..9] of integer;
```

...

```
A[10] := 'X';
```


Масиви

ЗРОЗУМІЙ, ЦЕ ПРОСТО!

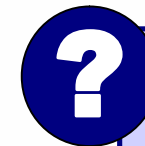
Оголошення:

```
const N = 5;  
var a: array[1..N] of integer;  
    i: integer;
```

Введення з клавіатури:

```
for i:=1 to N do begin  
    write('a[', i, ']=');  
    read ( a[i] );  
end;
```

```
a[1] = 5  
a[2] = 12  
a[3] = 34  
a[4] = 56  
a[5] = 13
```


**Чому
write?**

Поелементні операції:

```
for i:=1 to N do a[i]:=a[i]*2;
```

Виведення на екран:

```
writeln('Масив А:');  
for i:=1 to N do  
    write(a[i]:4);
```

Масив А:

10 24 68 112 26

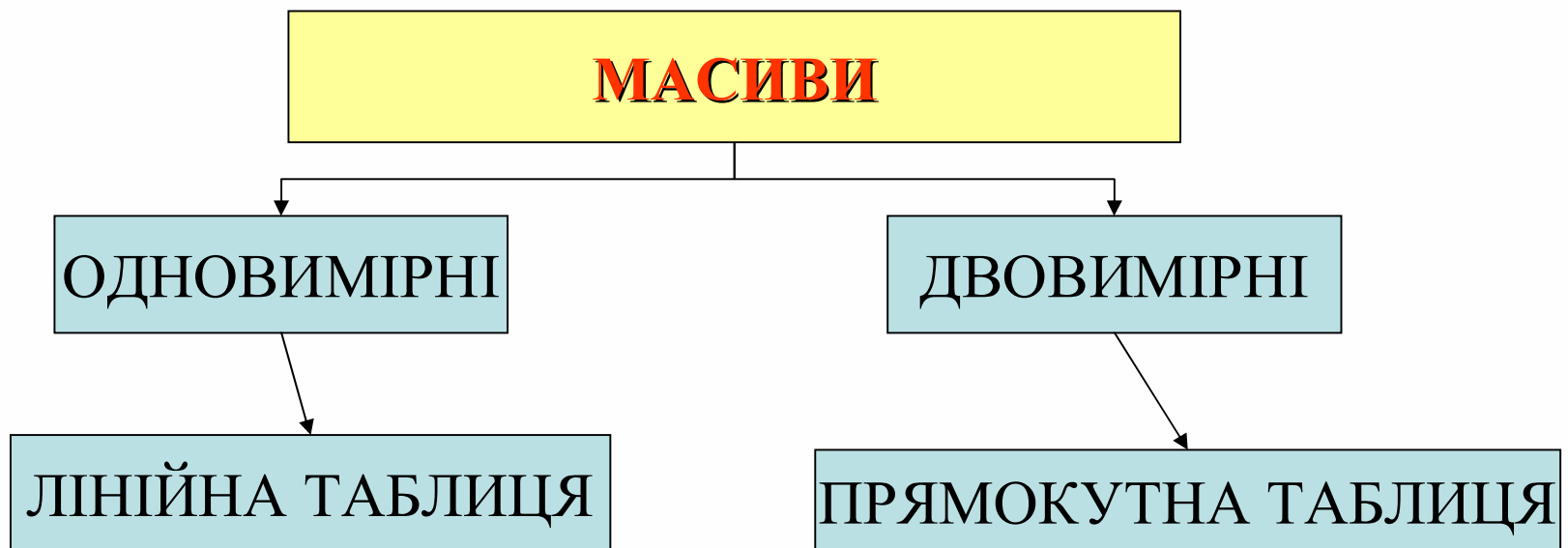

Загальні поняття про масиви в Pascal.

Таким чином будь-який елемент масиву характеризується:

1. іменем;
2. індексом (номером);

Наприклад: $A[7]$ — сьомий елемент масиву A ; $D[6]$ — шостий елемент масиву D .

Опрацювання масивів в PASCAL.

Щоб опрацювати масив потрібно виконати такі дії:

1. Визначити, які числа задані: integer, real...
2. Назвати весь масив чисел одним ім'ям
3. Описати масив у розділі змінних var
4. Ввести дані до масиву (заповнити комірки пам'яті)
5. Вказати необхідні формули для опрацювання масиву
6. Вивести елементи масиву на екран комп'ютера (для контролю отриманих результатів)

Описання масивів в PASCAL.

Приклад 1. Описати цілочисельний масив *b*, що складається із 10 елементів.

Можливі два способи опису масивів. Можна спочатку визначити деякий тип із структурою масиву, наприклад:

type mas = array [1 .. 10] of byte;

а потім описати змінну, яка має даний тип:

var b: mas;

Можна обійтися і без визначення типу. Тоді в розділі опису змінних вказується вся необхідна інформація про типи індексів і компонентів.

b: array [1 .. 10] of byte;

Приклад 2.

type t = array [1 ... 20] of real;
var a: t;

Приклад 3

type mas1 = array [-5 .. 15] of real;
          mas2 = array [1 .. 10, 1 .. 10]
of integer;
var a: mas1; b: mas2;

Приклади опису масивів.

Приклад 1.

type M = array [1 .. 15] of real;

var mas: M;

або

var mas: array [1 .. 15] of real;

(описаний масив mas з 15 дійсних чисел);

Приклад 2.

work: array [(mon, tue, wed)] of integer;

або

type W = array [(mon, tue, wed)] of integer;

var work: W;

(описаний масив з трьох цілих чисел, індекси елементів масиву мають перелічувальний тип і приймають значення назв днів тижня mon, tue, wed).

Приклад 3.

type bool = array ['a' .. 'z'] of boolean;

var b: bool;

або

b: array ['a' .. 'z'] of boolean;

Приклад 4.

```
type ch = array [1 .. 3, 1 .. 5] of real;  
var c: ch;
```

або

```
c: array [1 .. 3, 1 .. 5] of real;
```

(описаний двовимірний масив з дійсних чисел, що містить 3 рядки і 5 стовпців).

Приклад 5.

```
var d: array [(black, white)] of 11 .. 20;
```

(описаний масив **d** цілих чисел з індексами black, white. Будь-який елемент масиву може приймати значення від 11 до 20).

ВИКОНАЙ, ЦЕ ПРОСТО!

Завдання 1.

Є опис:

type

a = array [0 .. 25] integer;

b = 0 .. 4;

var

c, d: a;

e: array [b] real;

Скільки масивів описано? (Назвати їх імена)

Для кожного масиву вказати:

- а) скільки в ньому елементів;
- б) які значення можуть приймати його елементи?
- в) як вказати перший і останній елементи кожного з масивів?

ВИКОНАЙ, ЦЕ ПРОСТО!

Завдання 2.

Знайти і пояснити помилки в наступних описах:

<i>a) const m = 100; type M = array [0 .. n] of m; var a: m;</i>	<i>б) type a = array ['2' .. '8'] of real; var a: mas;</i>
---	---

Завдання 3.

Що можна сказати по наступному опису:

*type
mas = array ['d' .. 'f'] of real;
mas1 = array [1 .. 7] of char;
var
a, b: mas;
c: mas1;*

Введення елементів масиву

Задачі заповнення.

Існує декілька способів заповнення масивів.

«Ручне заповнення»

В діалозі з користувачем

Заповнення за правилом

З використанням датчика
випадкових чисел

При описі масиву

Введення елементів масиву

1. **«Ручне заповнення» з використанням оператора присвоєння** – самий трудомісткий, самий не оптимальний.

$A[1] := -8$

$A[2] := 15$

$A[3] := \dots$

.....

2. **Заповнення масиву в діалозі з користувачем:** в циклі використовуються оператори (процедури введення і виведення Read і Writeln).

for i := 1 to n do

begin

writeln (' введіть ', i, ' елемент масиву');

readln (A[i]);

end;

Введення елементів масиву

3. *Формування масиву, значення елементів якого підlegлі якомусь правилу.*

Сформуванати числовий масив, елементи якого рівні значенню індексу.

for i: = 1 to n do

A [i]: = i;

4. *Заповнення масиву з використанням датчика випадкових чисел.* Сформуванати числовий масив, елементи якого можуть приймати значення з діапазону від 0 до 17.

for i: = 1 to n do

A [i]: = random (17);

Введення елементів масиву

5. Завдання значень *при описі* (жорстко).

Зручно використовувати при відладці та тестуванні програми.

Const $n = 8$;

a: array [1 .. n] of byte = (2, 2, 3, 4, 5, 2, 7, 6);

або

Const a: array [1 .. 10] of byte = (3, 2, 15, 7, 4, 8, 12, 0, 9, 10);

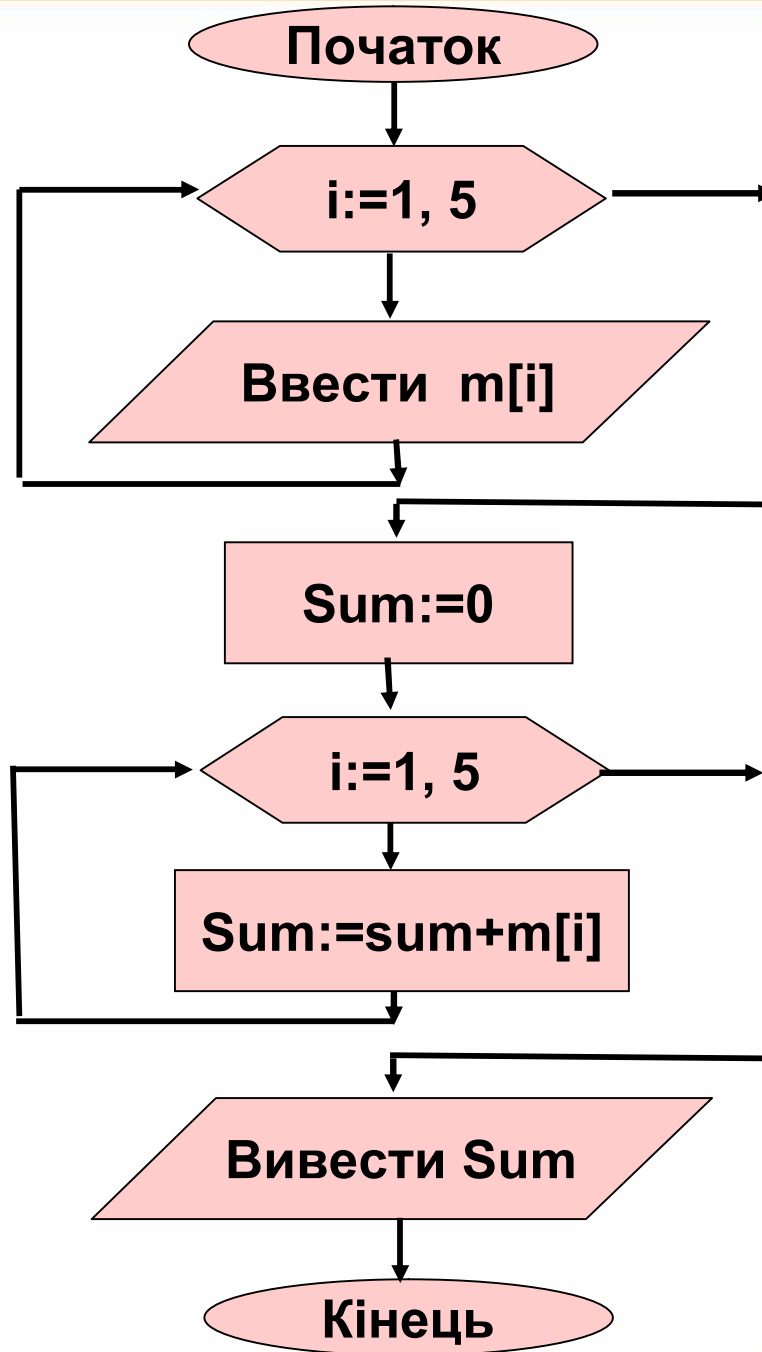

ВИКОНУЙМО РАЗОМ, ЦЕ ПРОСТО!

Розглянемо роботу масиву на прикладі:

Задача 1.

Написати програму, яка спочатку повинна забезпечити введення 5 чисел в одновимірний масив, потім обчислити їх суму і вивести її на екран.


```
Program Sum_mas;  
uses Crt;  
Var i: integer;  
    Sum : real;  
    M : array [1..5] of Real;  
begin  
  Clrscr;  
  For i:=1 to 5 do  
    begin  
      write ('m[,i,']=');  
      readln(m[i]);  
    end;  
  sum:=0;  
  For i:=1 to 5 do  
    Sum:=sum+m[i];  
  Writeln ('Sum=',sum:6:2);  
  readln;  
end.
```


ВИКОНАЙ! В ТЕБЕ ВИЙДЕ!

"4": Ввести з клавіатури масив з 5 елементів, знайти середнє арифметичне всіх елементів масиву.

Приклад:

Введіть п'ять чисел:

4   15   3   10   14

середнє арифметичне 9.200

"5": Ввести з клавіатури масив з 5 елементів, знайти мінімальний з них.

Приклад:

Введіть п'ять чисел:

4   15   3   10   14

мінімальний елемент 3

При зміні N решта програми не повинна змінюватися!

Виконання вправ з карток

Домашнє завдання:

- Опрацювати конспект
- Підготуватися до тестової перевірки
- Виконати збірник стор.30 №1,2
- Підготуватися до практичної роботи
(розглянути та розібрати приклади
стор.106-111)

Дякую за роботу на уроці!
До нових зустрічей!!!